

Miten Tampereella on kehitetty kouluruokailua oppilaita, vanhempia ja henkilöstöä osallistaen

Elina Pulliainen, projektipäällikkö, ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikkö

Roosa Ritola, projektipäällikkö, perusopetus

Tampereen kaupunki

Kuva: Roosa Ritola

- Maistuva koulu (Pirkanmaan Voimia)
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

- Hankkeet (ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikkö, perusopetus)

- Kouluruokatyöryhmän perustaminen, tavoitteiden asettaminen koulujen lukuvuosisuunnitelmiin ja seuranta

Yhteistyön
malli

Kouluruokatyöryhmä

- Tavoitteena positiivisen kouluruokakulttuurin synnyttäminen ja vuoropuhelun lisääminen eri osapuolten kesken
- Asettaa yhteisiä tavoitteita ja kirjauksia ja seuraa niiden etenemistä systemaattisesti ja pitkäjänteisesti (koulujen lukuvuosisuunnitelmat)
- Maistuva, ravitseva, kestävä ja mukava kouluruokailuhetki
- Kokoontuu 1x/v alkuvuodesta, jotta ehtii asettaa tavoitteet seuraavan lukuvuoden lukuvuosisuunnitelmaan

Kokoonpano

- Apulaispormestari (pj)
- esittelijä
- perusopetuksen ja esiopetuksen hallinto
- ruokapalvelutoimijan hallinto + keittiöhenkilökunnan edustus
- valtuutetut isoimmista valtuustoryhmistä
- Rehtoreita
- Opettajia
- Oppilaat
- Oppilashuolto, kouluterveydenhoitaja
- Vanhempia Tampereen vanhemmat ry:stä

Käytäntöön vienti

- Lukuvuosisuunnitelmien tavoitteet
 - Koulujen pedagogiset tiimit (Tampereella *ekososiaalisen sivistyksen tiimit*)
 - Oppilaskuntien hallitukset ja vastuopettajat
- Lukuvuosi 24-25: nykytila.fi ja Maistuva koulu-arviointien täyttö
- Lukuvuosi 25-26: ”Kouluruokailuun on mukava tulla”, yhteinen tavoite, kouluilla mahdollisuus räätälöidä omaan kouluyhteisöön sopiva tavoite
- Viestintä
 - Lukuvuoden aloituspaketti
 - Oppilaskuntien hallitusten vastuopettajien infotilaisuus
 - Pedagogisten tiimien koulutustilaisuudet
 - Voimian sisäinen viestintä
 - Vanhempainillat

- Maistuva koulu (Pirkanmaan Voimia)
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

- Hankkeet (ilmasto- ja ympäristöpolitiikan yksikkö, perusopetus)

- Perusopetuksen neuvoa antava Kouluruokatyöryhmä

- Kirjaukset koulujen lukuvuosisuunnitelmissa
- Koulujen pedagogiset tiimit
- Oppilaskuntien hallitukset ja vastuopettajat
- Voimian sisäinen viestintä

Liitteet

- Koulujen lukuvuosisuunnitelmiin asetetut tavoitteet lukuvuodeksi 2024-25
- Yhteenveto 33 koulun nykytila.fi kyselystä
- Avointa palautetta kouluilta nykytila.fi-kyselyn täytöstä lv 24-25
- Perusopetuksen ruokakasvatuksen eteen tehtyjä toimia pähkinänkuoressa

Kouluruokailun ja ruokakasvatuksen kehittäminen (työryhmä)

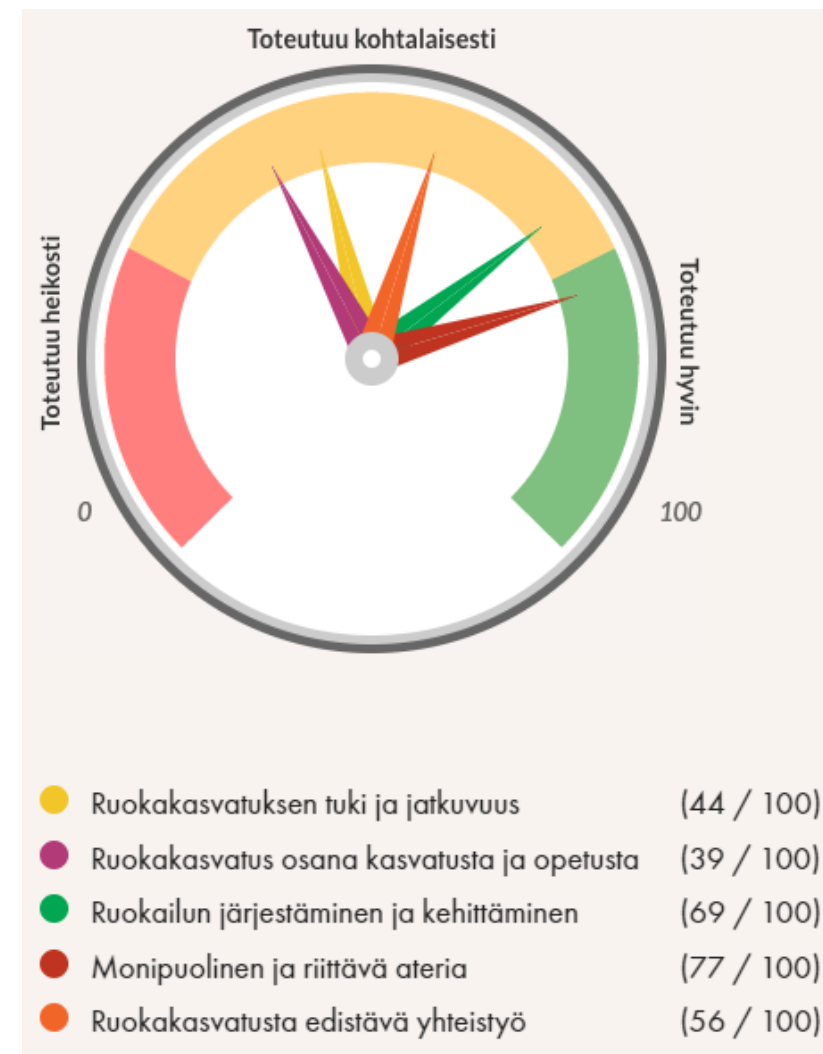
- Kouluruokailulla ja ruokakasvatuksella on mahdollista tukea lasten ja nuorten hyvinvointia, terveellisiä ja kestäviä elämäntapoja, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.
- Kouluja pyydetään täyttämään [arviointi kouluruokailun ja ruokakasvatuksen nykytilasta](#). **Arviointi tulee olla täytettynä syyslomaan mennessä.** Työkalun avulla muodostetaan [kokonaiskuva](#) kouluruokailun ja ruokakasvatuksen nykytilasta Tampereen perusopetuksessa, jota lähdetään kaupunkitasoisesti kehittämään eteenpäin. Lisäksi koulu voi halutessaan käyttää kyselyn tuottamia suosituksia oman koulun ruokailun ja ruokakasvatuksen kehittämisessä. Arviointilomakkeen täyttäminen on samalla hyvä hetki pohtia yhdessä työyhteisössä toteutettavaa ruokakasvatusta ja saada yhteinen näkemys toimivista käytännöistä sekä mahdollisista kehittämiskohteista.
- Arvion täyttöön tulee varata aikaa **45 minuuttia** ja se tehdään **työryhmänä**, jossa on edustettuina **opettajat, rehtori, ruokapalvelun työntekijä, kouluterveydenhoitaja ja oppilaita, ja vanhempia.**
- Yhtenäiskouluissa arvio tehdään erikseen ala- ja yläkouluille.
- Lisätiedot [Koulut - Nykytila.fi](#) . Nykytila.fi arvion täyttämiseen voi pyytää avuksi myös ekososiaalisen sivistyksen tutoropettajan.
- Vinkkejä kouluruokailun ja ruokakasvatuksen kehittämiseen (erityisesti alakouluille): [Maistuva koulu - Ruokailoa kouluihin!](#)

Kouluruokailun ja ruokakasvatuksen kehittäminen (oppilaskunnat)

- Oppilaskunnat pitävät kouluruokailun kehittämistä esillä säännöllisesti kouluvuoden aikana. Työn voi aloittaa tekemällä arvion oman koulun kouluruokailun nykytilasta valmiilla kyselyllä: [Tilannekartoituslomake](#) (maistuvakoulu.fi).
- Pyytäkää Pirkanmaan Voimiasta edustaja mukaan täyttämään kyselyä. **Oikean yhteyshenkilön yhteystietoineen Voimialta omalle koulullenne löydät seuraavalta sivulta.** Selvityksen jälkeen oppilaskunta voi lähteä miettimään omia ehdotuksia ja toimenpiteitä kouluruokailun kehittämiseen. Ideoita toiminnan aloittamiseen voi etsiä täältä: [Kouluruokatoimikunta ja -vaikuttajat \(nro 40\) - Maistuva koulu](#)

Nykytila - Tampereen koulut

- ✓ Nykytila-arviointityökalun käytöstä päätettiin Kouluruokatyöryhmässä (helmikuu 2024)
- ✓ Kirjaus tehtiin koulujen lukuvuosisuunnitelman (lv 24-25) ekososiaalisen sivistyksen kappaleeseen, ja kaikille kouluille asetettiin tavoitteeksi koota tarvittava työryhmä ja täyttää arviointi syyslomaviikkoon (41) 2024 mennessä
- ✓ Tampereen peruskouluista saatiin joulukuuhun 2024 mennessä **33 vastausta**
- ✓ **Tulokset (mukana ala- , ylä- ja yhtenäiskoulut) viidessä kategoriassa:**
 - Ruokakasvatuksen tuki ja jatkuvuus (44/100)
 - Ruokakasvatus osana kasvatusta ja opetusta (39/ 100)
 - Ruokailun järjestäminen ja kehittäminen (69/100)
 - Monipuolinen ja riittävä ateria (77/100)
 - Ruokakasvatusta edistävä yhteistyö (56/100)

Palautetta nykytila.fi:n täytöstä

- ✓ ”Tilaisuudet ovat olleet moniammatillisia ja on ollut ajatuksia avartavaa istua saman pöydän ääressä, asioita eri näkökulmista huomioiden. Koulun vastuhenkilö keittiössä on hyvin tietoinen koulumme erityisyydestä, sekä oppilaiden valikoivaan ruokailukulttuuriin perehtynyt ja halukas yhteistyöhön koulun kanssa. Hävikkiruuan myyntiä myös mainostettu eli myös oppilaille kotiin voidaan myydä heille maistunutta hävikkiruokaa: se palvelee hävikkiruuan vähenemisenä, sekä makujen maailman ja tiedon ja taitojen siirtämisenä ja karttumisenä, oppilaan ”kokonaisena koulupäivänä”, niin kotia kuin koulua.”
- ✓ ”Vanhempainyhdistykselle lähetettiin kutsu, mutta ei ollut sieltä osallistujia.”
- ✓ ”Huoltajien kanssa ei ruokailusta tai ruokakasvatuksesta juurikaan ole kukaan viestinyt (väittämät D4 ja D5). Terveystenhoitaja on aihetta sivunnut sitten omissa keskusteluissaan kyllä. Meidän arjessa ei vanhemmat ole näissä asioissa läsnä. Voimian työntekijä tiesi, että huoltajat voivat antaa palautetta kouluruokailusta ja vuosien varrella joku on tällaisen palautekanavan Voimian sivuilta löytänyt.”
- ✓ ”Merkittävä hyöty palaverissa oli se, että vihdoinkin johdossa tunnistettiin ruokailun porrastamattomuuden olevan ongelma. Meidän koulussa on käytössä kaksi 30 min ruokailuvuoroa, mutta suuri osa ajasta kuluu molemmissa siirtymiin ja jonottamiseen. Ruokala on sitten täysin tyhjillään klo 11.30-12.00, kun aikatauluja ei ole saatu sovittua. ... (tälle asialle) sovittiin seurantapalaveri helmikuulle. Tavoitteena on, että siihen mennessä ollaan otettu tuo tyhjä hetki ruokalassa käyttöön, vähennetty jonoja, ja samalla sitten tiukennettu linjaa reppujen ja puhelimien säännöistä ruokailun aikana.”
 - Rehtori puuttui vain yhdestä työryhmästä, Voimian edustaja kolmesta ja oppilaita kuudesta. Kouluterveydenhoitaja mukana 15 koulussa. Huoltaja mukana yht 11 koulussa (8/3).

Vuosi 2024 pähkinänkuoressa, muut toimet

- Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa on ekososiaalisen sivistyksen kappale, johon kirjattiin lukuvuonna 2024-25 1) ruokakasvatukseen liittyviä tavoitteita 2) koulujen omia tavoitteita ekososiaaliseen sivistykseen liittyen. Seitsemässä koulussa kouluruokailuun ja ruokakasvatukseen liittyviä teemoja (kuten viljelyviikot, kouluruokailun ekososiaalisuus) valittiin myös koulun omaksi nostoksi/tavoitteeksi.
- Lisäksi lukuvuosisuunnitelmissa annettiin oppilaskunnille tehtävä kouluruokailun kehittämiseksi. Työ suositeltiin aloitettavaksi tekemällä arvio oman koulun kouluruokailun nykytilasta Maistuvan koulun Tilannekartoituslomakkeella, Voimian edustaja ollut mukana ainakin 13 koulussa. Karkea yhteenveto tuloksista löytyy esityksen liitteenä.
- Tampereen oman ruokakasvatuspolku -työn aloitus (varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle), ml. tutoropettajien työpaja ruokakasvatuksen kehittämisestä
- Tiedottamista, infoja ja uusia oppimisympäristöjä: koulujen ketu/ekosos-tiimien koulutukset, Ahlmanin Maasta lautaselle oppimispolut, Kaukajärven kouluviljelmä sekä Kalevan Hallien kaupunkiruokanäyttelyn koululaiskierrokset syyskuussa
- Voimian lautashävikin seurantapalvelu: [Ruokahävikki - Pirkanmaan Voimia Oy](#)
- Kaksi valtuustoaloitetta: *Valtuustoaloite eläinperäisten tuotteiden kulutuksen puolittamiseksi vuoteen 2030 mennessä, ja Valtuustoaloite kouluruokailun kehittämiseksi*
- Tampere allekirjoitti Milan Urban Food Policy Pactin –sitoutuu kehittämään kestävää ruokajärjestelmää, erityisesti kärjeksi nostettiin sosiaalisesti kestävä ravitsemus sekä lasten ja nuorten terveellisten elintapojen edistäminen.
- [Hiilineutraali Tampere 2030- tiekartan päivityksessä uusia kirjauksia](#) (mm 5.4.11. Kasvatetaan vastuullisiin ruokailutottumuksiin.... Viestintä ja yhteistyö kodin ja koulun välillä kestävään kouluruokailuun kannustamisesta 5.4.14. Oppilaiden osallistaminen kehittämiseen.)
- Tulossa 2025 Luonnon monimuotisuusohjelman sekä Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman päivitys